

מרוחה של חטיבה

(ציונים לתערוכת חטיבת „הר-אל“, אבגוסט 1949)

וכך היה גם לגבי האנשים החדשים אשר קלטה החטיבה. איש גח"ל, אשר עוד טרם ראה דבר בארץ, וכבר מדבר הוא על „חשבון“ שיש לו עם הכפרים הערביים בגוש-עציון, וכבר לוחם על כך שישתפוהו דוקא בכיבוש בית-נטיף: כי הל"ה, טוען הוא, אנשי גדודו היו (אם כי לא הכיר איש מהם), ואת דמם רוצה הוא לנקום. ואכן, קליטה בדרך זו של אנשים חדשים — היא שאפשרה את המעשה של מבצעים גדולים ונועזים, אף עם „חומר אנושי“ זה אשר טרם השתרש בארץ: כי כאן, באוירה זו, הרגיש כל אחד מהם שזו הפעם הראשונה עושה הוא למען עצמו, אין הוא לוחם למען זר, אפילו לא למען המפקד, לוחם הוא למען עצמו ועתידו. גאות היחידה. היה זה אחד מיתרונותיהן של חטיבות הפלמ"ח. אף באם השתייך לאיזו יחידת-משנה זעירה, „תקועה“ אי-שם באיזה „חור“ — ידע כל איש פלמ"ח, שכל מעשה אשר הוא עושה יהא ידוע מחר-מחרתים בכל הארץ, ומעשה זה לא על שמו הוא יזקף, אלא על שם יחידתו, על שם הפלמ"ח. עמד הוא במבחן — הרי עמד הפלמ"ח כולו במבחן; ואלפי צעירים בכל רחבי הארץ יזקפו ראש: הם עשו זאת! ואילו אם נכשל חלילה — הרי הפלמ"ח כולו נכשל עמו, ולמחרת ישפילו עיניהם אנשי הפלמ"ח באשר הם שם.

היכול מי להעריך כמה מרץ מוסיף הדבר, איזו עקשנות ניתנה לאותה יחידת-משנה הידועת שאין

היא לוחמת את מל-חמתה היא בלבה. אין היא אלא נציגתו של כלל גדול יותר, ובסימן של כלל זה עושה היא את אשר היא עושה.

ואם אף לגבי ה-חטיבה כולה כך, הרי על אחת כמה וכמה בין גדוד לגדוד שב-תוכה, ובתוך כל גדוד פנימה. ומכאן הדב-

אין טעם לבוא ולספר כאן על מעלליה של החטיבה; ידועים הם ומפורסמים גם בלי שנבוא ונפרטם — עדה „הדרך“, עדים הכפרים שנכבשו בקרב, עדים הקברים הרבים המפוזרים לכל אורך ה„מסדרון“. אך הבה ונראה כיצד הצליחה החטיבה להגשים מפעלה, בזכות מה עשתה הר-אל את אשר עשתה.

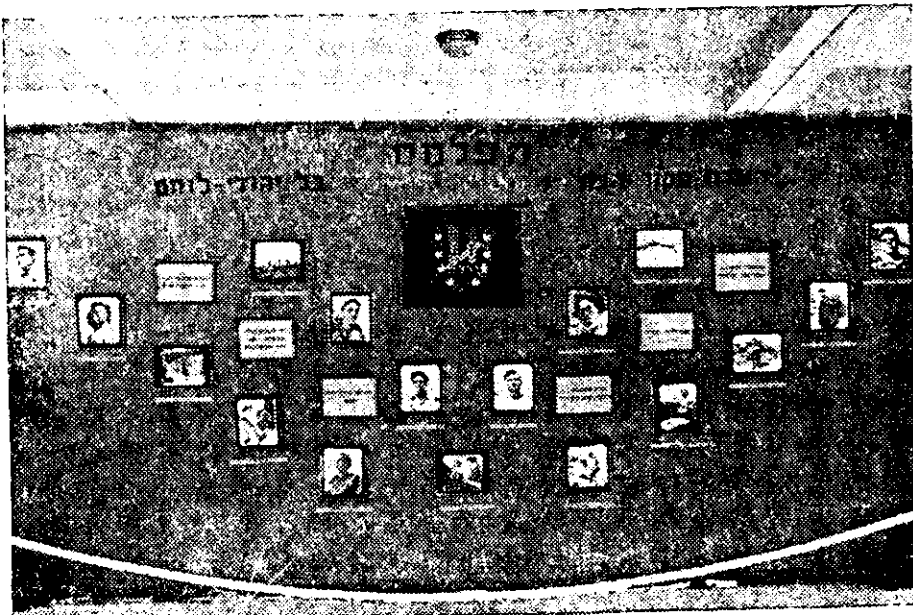
השותפות בעול. החטיבה היתה קנין כל אנשיה; מאחרון הטוראים ועד ראשון המפקדים היו הכל שותפים לנטל פעליה. המפקד, לא זכויות-יתר מצא בתפקידו, רק חובות: פחות נופש, פחות שעות-בידור, עודף אחריות ותוספת מעמסה.

אי-ספק שניהול היחידה באורח כזה לא היה קל כל עיקר. חייו של המפקד היו קשים, ללא פרגוד מסייע של רשמיות. על כל מעשה חייב היה לתת את הדין, ולא רק בפני אלה שמעליו, אלא גם, ובעיקר, בפני אלה הנתונים לפקודתו. היה עליו להסביר לאנשים מה טעם רשאי הוא לתבוע מהם שיעמידו חייהם מנגד.

אך לעומת קשיים אלה נתברך ניהול כזה של החטיבה ביתרונות גדולים:

האנשים היו יוצאים לקרב ללא שום לחץ חיצוני, אלא באשר הם רצו לצאת. לקרב לא יצא „מפקד עם אנשים“, לקרב יצאו „אנשים כשבראשם מפקד“. רבים היו גילויי היומה והצעות-לפיקוד בדבר

מעשים שיחידות ביקשו כי יוטלו עליהן. מפקדים וטורי-אים הציעו הצעות-הם לשפר את מערך היחידה — ואמנם, לא מעט ממה שנר-כש והושג יש לזקוף לזכותה של תביעה זו מלמטה לתקוף ול-שחרר, אשר בה הר-בע רצונו של איש השורה הלוחם.

קיר בתערוכה: „האדם — מקור הכוח“

עשתה זאת, בזכות אותה משמעת שהיתה קיימת בה קצת פרימיטיבית ובלתי מהוקצעת, אך עם זאת פשוטה, הוגנת וחמורה ביותר.

ההתקשרות לחבל ארץ. יש קוראים לזה אהבת-המולדת, אך דומני יש כאן יותר מזה; אהבת המולדת היא מושג מופשט וכללי, ואילו התקשרות זו של הלוחם לנוף בו פעל היה בה משהו מיוחד במינו. בן תל-אביב, או העמק, החל ל"חיות" לפתע בהרי ירושלים. הוא חש איזה קשר נסתר, אך איתן, אל אותם הרים חשופים, ואותם סלעים ושבילי עקלתון, קשר היכול להינצר אך זרק במסע-לילי בתוך שטח אויב, בחיים על משלט משעמם וחד-גוני, ובעיקר — בקרב, בהתקפה שכורת-יצרים, בנסיגה מבוהלת ובאבוד רע יקר.

אכן, היה בכל אלה משום גורם צבאי: משדבק חייל לחבל-ארץ מסויים, רוצה הוא להכירו, לדעת כל שביל בו וכל גיא; וידיעה זו של השטח, ההת-

קות הגדולה של האנשים בשמות יחידותיהם, ול-רוב ניתנו השמות אף כיומתם הם. אכן, בעד שם כמו "הפורצים" מוכן היה האיש ללכת, באש ובמים."

המשמעת. יש משמעת המושתתת על הדגשת יסודות של פחד ועונש ויש משמעת המושתתת על החשבת יסודות של רעות, הסברה והכרה. כלפי חוץ אין הבדל רב ביניהן, אך לגוף הדברים רב ההבדל. במסגרת הר-אל לחם האיש על שום שהאמין במפקדו, משום שהבין את מטרת לחימתו, ואף על פי שידע בדיוק מה נדרש ממנו, ולקראת מה הוא הולך. שום עונש לא יכול היה להשפיע על חייל לצאת לאותן פעולות-הקרב אשר כה מעטים היו הסכויים לצאת מהן בשלום. והמספר הקטן של עריקים ומשתמטים-מקרב, בתוך החטיבה, יש בו כדי לאלף.

ואם עשתה הר-אל מה שעשתה, בזכות המשמעת

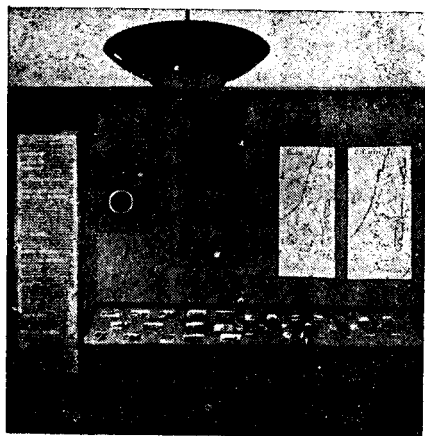
תערוכת חטיבת הר-אל התקיימה בסוף חודש אבגוסט, בבית סירני שבגבעת-ברנר. היתה זו תערוכה צנועה, וערוכה ברוב טעם אשר לא נועדה לציבור הרחב, ולגביו, יתכן והיתה נראית משעממת ברוב מפותיה ודו"חיה הצבאיים. מטרתה היתה בראש וראשונה סכום הנסיון והמבצעים. מנהג נאה היה קיים בחטיבת הר-אל, לסכם כל מבצע ומבצע בפני כל אנשי הגדודים שבחטיבה. התערוכה ממשיכה מסורת זו, אלא שהפעם הכוונה לסכם סכום כולל, את כל מבצעה, מראשית המלחמה ועד היום.

שלמעלה ממחציתם של אנשי החטיבה היו אנשי גח"ל, כ-25 אחוזים היו אנשי-עיר, מבני-הארץ, כ-15 אחוזים חברי קבוצים והיתר — פחות מעשרה אחוזים — בני המושבות. לוח אחר, מבליט

החדר הראשון בתערוכה היה חדר הגדודים: לכל גדוד קיר משלו הכולל את מגילת תולדותיו — החל במוצאו הפלמ"חי, הטרום-מלחמתי, וכלה בימינו אלה, — מפת מבצעי הגדוד, ומפת

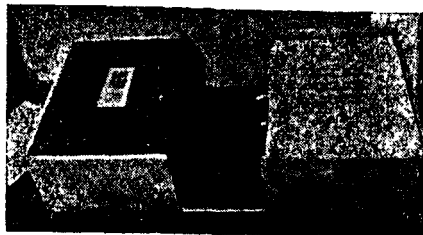

בצבעים את ארצות המוצא של אנשי הגדוד. במרכז החדר פירמידה קטנה, המוקדשת לגר-עינים הרבים שנפרדו מן הלוחמים ועלו להתיישבות, ומתארת בתמונות את הווי חייהם החדש.

בסיסיו. — משקי העבודה והאמונים. נוסף לשתי מפות אלו, תלוי על הקיר לוח, המתאר בצורת דיאגרמה את הרכב אנשי הגדוד: אנשי גח"ל, אנשי-עיר קבוצים ואנשי מושבות, ומתברר,

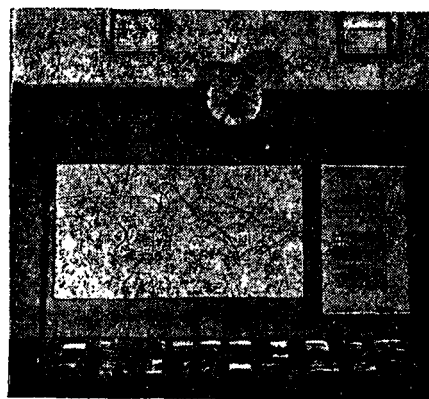
החדר השני — הדר
צנוע, עטוף שחורים —
מוקדש לחללי החטיבה.
פגילות מגילות, ממלאים
שמות טאות החללים את
קירות החדר הקודר; אכן,
מחיר רב שילמה החטיבה

במבצעה הרבים. במרכז
החדר שולחן, ועליו ספר
החללים, דף לכל רע שני
פל: תמונתה, תולדות חייו,
ופרטי נפילתו. במקדש
מעט זה התיחדו רעי ה-
נפלים וקרוביהם עם זכרם.

„פריצת דרך בורמה“, „מבצע דני“ ו„מבצע ההר“,
רק בעשירי — אחרון המבצעים — יצאה החטיבה
מאותו אזור, ונשלחה לסייע לשחרור הנגב במבצע
„חורב“.

ומכאן לחדר האחרון, השלישי, — אולם המב-
צעים. עשרה היו מבצעים של החטיבה. ראשי-
תה — לזוי השיירות בקו ירושלים, אותו קו דרך
אשר ליכוד שלושה גדודים. קרבם לחבל ארץ

לכל מבצע לוח מיוחד, המורכב ממפת המבצע,
והדו"ח על הקרב. נוסף לכך נתונות תמונות
רבות, מצלומי הלוחמים, המשלימות את המבצע.
באמצע האולם, תקועים על כן מיוחד דגלי הג-
דודים, ומעליהם באמצע מתנוסס נסיד החטיבה.

מסויים, וגיבשם לחטיבה אחת.
תשעת מבצעים הראשונים של החטיבה באותו
חבל ארץ היו — על הדרך, וסביבותיה, או בירור
שלים עצמה: „מבצע נחשון“, „מבצע הר-אל“
„מבצע היבוסי“, „מבצע מכבי“, „קרב הבירה“.

ריח יחידות צבא לפי תוצאות מבצעהן בלבד.
רק ה„רוח“ היא אשר משותפת לכל הגורמים;
היא העוברת ומפיחה חיים בכל הגוף הצבאי הגדול.
רוח החיילים ורוח היחידה — רק בזכותם יופעל
הנשק ע"י האיש המתאים, במקום הנכון, באופן
היעיל ביותר.
ניתן לאמר: בזכות האנשים, טוראים ומפקדים,
אשר כל ה„בלתי-נשקלות“ האלה איחדום וגיבשום
לגוף אחד, למשפחה לוחמת אחת, בזכות רעות
זו שבקרבו, הגיעה הר-אל למה שהגיעה.

מצאות האינטימית בו, הפכה לגורם צבאי בעל
חשיבות והיא שעזרה בכל אשר פעלה החטיבה.

סיכומו של דבר: קשה להצביע על גורם
זה או אחר, אשר כאילו הוא שהינחה את החטיבה
בדרכיה, והוא הוא שקבע גורלה יותר מכל גורם.
בכל מבצע, בכל הישג, מתגלמת כל אותה הכנה
שקדנית, אפורה ומאומצת במשך חדשים ושנים —
עמל שהושקע בהכשרת מפקדים ובהדרכת חיילים,
בגיבוש יחידות ובארגון הדפוסים, ואין לראות ולהע-